

Parlamentaarinen TKI-työryhmä
Valtioneuvoston kanslia

Asia: Parlamentaarinen TKI-työryhmä pyytää nyt sidosryhmiltä näkemyksiä suunnitelman sisältöön alla olevien kysymysten mukaisesti luvuittain. Suunnitelma on kyselyn liitteenä.

OAJ kiittää parlamentaarista TKI-työryhmää luonnoksesta tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskevaksi monivuotiseksi suunnitelmaksi.

Kommentit lukuun 2: TKI-järjestelmä ja T&K-rahoitus

Rahoituslaki jäntevöittää ja vakauttaa suomalaista tiede-, tutkimus- ja kehittämistoiminnan politiikkaa. Luvussa 2 on kattavasti kuvattu tki-järjestelmää ja osaamisen tilannetta. Kuvauksessa on yleisesti paljon kasvun, tehokkuuden, kilpailukyvyn puhetta. On kuitenkin tärkeää ottaa huomioon ne alat, joilla ei ole suoraan tuottavuusarvoa vaan sivistyksellinen, kulttuurinen, taiteellinen arvo.

Tutkijakoulutus on yliopistojen tehtävä, mutta myös muilla on tärkeä rooli fasiliteettien rakentajina. Ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen roolia erityisesti yritysyhteistyössä on kyettävä vahvistamaan. Ammattikorkeakoulut ovat nuori toimija TKI-sektorilla ja sen vuoksi volyyymi tki-kentässä on vielä tarpeettoman pieni.

Yliopistojen näkökulmasta on ongelmallista, että perustutkimus ja erityisesti soveltava tutkimus määritellään luonnoksessa hyvin kapea-alaisesti. Esimerkiksi yhteiskuntatieteissä, terveystieteissä ja kasvatustieteissä ei voi piirtää selkeää rajaa tehtyjen määritelmien kautta perus/ soveltava.

Uusia rahoitusjärjestelmiä ei tarvita, vaan nykyisten toimijoiden mahdollisuuksia rahoittaa eri hakijoita tulee vahvistaa. Suomen Akatemian ja Business Finlandin rahoitusten kriteereitä ja niiden työnjakoa on kehitettävä. Rahoitusperusteiden tulee tukea myös verkostomaista yhteistyötä ja monipuolisesti toimivia tutkimusrakennemalleja.

Kommentit lukuun 3: Valtion T&K-rahoituksen lisääminen

Korkeakoulut pystyvät suuntaamaan työtään vahvemmin TKI-toimintaan, kun osa TKI-rahoituksesta on taattu tehtävän hoitamiseen perusrahoituksen kautta. On tärkeää vahvistaa korkeakoulujen perusrahoitusta. Perusrahoitus tukee samalla koulutusta ja osaamisen vahvistamista eli koko TKI-ympäristöä. Korkeakoulut vakauttavat TKI-ketjun perustaa, jolle innovaatiotoiminta ja uudet kehittämiskohteet rakentuvat. Suomen korkeakoulujen vahvuutena on toiminnan perustuminen tutkijoiden ja opettajien vahvaan osaamiseen, tutkimuksen ja opetuksen vapauteen sekä yhteistyöhön eri tahojen kanssa. Korkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistoiminnan edellytyksiä ja vakautta on parannettava edelleen.

Kommentit lukuun 4.1: TKI-järjestelmän johtaminen ja ohjaus

Tutkimus- ja innovaationeuvoston roolin vahventaminen on tärkeää. TIN on muodostettava siten, että TKI-keijun eri roolit ja toimijat tulevat aidosti keskusteluun mukaan. Esityksessä on painotus tieteessä ja elinkeinoelämässä. Ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen asiantuntijuus ja ymmärrys osana tutkimus- ja innovaatiopolitiikkaa on huomioitava.

Kommentit lukuun 4.2: Osaaminen ja T&K-työvoiman saatavuus

Luvussa 2 kuvattu osaamisen merkitys ei välity luvussa 4.2. Korkeakoulutettujen määrän merkittävä lisästarve on avattava vahvemmin auki. Uudet avautuvat työpaikat tarvitsevat yhä enemmän ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita.

Korkeakoulutuksen tuottama osaaminen ylemmällä korkeakoulututkinnolla on oleellista, kun arvioidaan, millaista tutkimustyötä voi myös ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanut voi tehdä omassa perustyössä yrityksissä, julkisella sektorilla. Laadukas perustutkintokoulutus takaa tutkivan ja kehittävän työtteen ja taidot tiedontuotantoon. Huomiota pitää kiinnittää myös korkeakoulutuksen laatuun, määrään ja riittäviin resursseihin.

Panostukset uutta luovaan tutkimukseen ovat edellytys myös tohtorikoulutuksen lisäämiselle. On pohdittava millä resursseilla tohtorikoulutuksen lisääminen on realistista (s 35).

Luonnoksessa otetaan kantaa myös tutkijakoulutuksen kestoan. Esitys siitä, että tutkijakoulutusta tulee lyhentää, on erittäin lyhytnäköistä osaamisen rakentumisen kannalta. Mistä valmiuksista on varaa tinkiä, jos tohtorikoulutusta supistetaan? Jos ajatellaan, että neljä vuotta kokopäiväistä väitöskirjatutkijuuutta nipistetään esimerkiksi kolmeen vuoteen, ei siinä ajassa pysty tekemään itsenäistä tutkimusta, joka kuitenkin tohtorikoulutuksen idea.

Vaikka tohtorikoulutuksesta ei voida tinkiä, on kuitenkin tärkeää kehittää myös työelämän kanssa yhteisiä tehtäviä tohtorikoulutuksen saaneille henkilöille. Esimerkiksi henkilö työskentelee osaksi yrityksessä ja osaksi yliopistolla.

Myös ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden mahdollisuuksia hakeutua ammatillisiin jatkotutkintokoulutuksiin on vahvennettava. Se on osakorjaus siihen, että työelämään saadaan lisää tohtorikoulutuksen suorittaneita TKI-osaajia. Ammattikorkeakoulutuksesta valmistuneet ylemmän tutkinnon suorittaneet työskentelevät asiantuntija- ja kehittämistehtävissä sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Heidän vahva siteensä työelämään tulee nähdä merkittävänä voimavarana, kun työntekijöiden osaamista ja koulutustasoa halutaan nostaa.

Osaamisperäisen maahanmuuton lisääminen -kappaleen linjausluonnos kaipaa laajempaa näkökulmaa kuin ainoastaan yliopistojen toimia. Tähän työhön tarvitaan koko koulutusjärjestelmämme, erityisesti molemmat korkeakoulut.

Kommentit lukuun 4.3: TKI-yhteistyön vahvistaminen

Mielestämme verkostomaiselle innovaatiotyölle on rakennettava uskottavat ja pysyvät rahoituskanavat, mikä tukee aidosti myös pienten ja keskisuurten yritysten kehittämis- ja innovaatiotoimintaa sekä näiden yhteistyötä korkeakoulujen, oppilaitosten ja tutkimuslaitosten kanssa. Pk-sektorin toiminnan vahvistaminen on edellytys TKI-toiminnan laajentamiseksi.

Luonnos ei täysin tavoita yliopistollisen tutkimuksen kansainvälistä luonnetta, eikä myöskään monitieteisyyttä kansainvälisessä kontekstissa. Kansainvälisyyttä on kuvattu viennin, osaajien ja yritystoiminnan näkökulmasta, muttei niinkään tutkimusyhteistyönä tai kansainvälisen julkaisemisen näkökulmasta.

Kansainvälisyyden lisäämisessä näkyy vain Suomeen päin tuleva kansainvälisyys. Pitäisi näkyä suomalaisen toimijan tai organisaation liikkuvuus, yhteistyön tekeminen kv-toimijoiden kanssa ym. Luonnoksesta puuttuu ajattelu, mitä yhteistyöstä tai liikkuvuudesta toiseen suuntaan olisi hyötyä. Myös suomalaisten tutkijoiden paluu Suomeen takaisin tulee tehdä mahdolliseksi ja houkuttelevaksi.

Kommentit lukuun 4.4: T&K-toiminnan kansalliset painopisteet ja strategiset valinnat

Rahoitussuunnitelman tulee tukea eri hallitusten aikana tapahtuvaa rahoituksen suuntaamista t&k-rahoituslain voimassaoloaikana, jotta ennustettavuus ja pitkäjänteisyys säilyy. TKI-ketjun osalta painotuksia on tehtävä tutkimustietoon pohjautuen ja tki-ketjun toimivuutta tukien. On käytävä keskustelua laajasti vaikuttavuuden aikajänleistä sekä lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteista. TKI-panostuksia on siirretty aikaisempina politiikkatoimina perusrahoituksesta haettavaan rahoitukseen, ja tällä hetkellä rahoituksen sirpaleisuus vaikeuttaa jo perustehtävien hoitamista eikä tutkijan työn epävarmuus houkuttele tutkimuksen piiriin. Tutkimustoiminta vahvistuu perusrahoitusta nostamalla.

Kommentit lukuun 4.5: T&K-rahoitus

Tki-järjestelmän tulee olla tasapainoinen ja tunnistaa eri toimijoiden roolit ja tehtävät.

Luonnoksessa ei oteta kantaa eri kehittämiskohteiden rahoitusten tarpeisiin, kuinka paljon painotetaan korkeakoulujen perusrahoituksen vahvistamista, kuinka paljon painotetaan haettavia rahoituslähteitä. Ilman panostuksia perusrahoitukseen innovaatioiden rakentaminen pitkällä tähtäimellä ei toteudu. Tällä hetkellä tutkimusrahoitusten haut ovat pirstaleisia ja vievät paljon aikaa.

Korkeakoulujen perusrahoitus vahvistaa tutkimusta ja tukee samalla koulutusta ja osaamisen vahvistamista eli koko tki-ympäristöä. Se vakauttaa opetus- ja tutkimushenkilöstön työskentelyolosuhteita. Kaikkea tutkimusrahoitusta ei tarvitse hakea ulkopuolisista lähteistä. Perusrahoitusperustainen tiede pystyy kehittymään vapaasti, sisältöjä ennalta määrittämättä. Myös tutkimuksen tuottavuus paranee, kun investoidaan tasapainoisesti koko koulutus- ja tutkimusjärjestelmään ja huolehditaan samanaikaisesti riittävästä osaamis- ja osaajatarpeista.

Toimiva tki-ympäristö tarvitsee osaajia tekemään tki-työtä. Osaajien kouluttamisessa yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat avainasemassa.

Yritystukia julkisina panostuksina tulee kehittää niin, että ne liitetään yhä korostuneemmin TKI-toimintaa edistävään opetukseen ja osaamiseen vahvistamaan yritysten ja oppilaitosten yhteistyötä.

Kommentit lukuun 4.6: T&K-rahoituksen seuranta ja vaikuttavuuden arviointi

Luonnoksessa on kuvattu hyvin tutkimuksen vaikuttavuuden kokonaisuudesta, sen arvioinnista ja aikajännteistä. Suunnitelma kaipaa kuitenkin näkykulmaa siitä, millaisia vaikuttavuusjännteitä ja niiden välisiä painotuksia tässä yhteydessä on tarkoituksenmukaista tehdä. Tavoitteena toimiva tki-ketju, joka tuottaa vaikuttavuutta pitkäjänteisesti.

Kommentit lukuun 4.7: Tutkimus- ja innovaatiomyönteinen toimintaympäristö

Laaja-alainen TKI-toiminta on kansallisen talouden kehittymisen ja kilpailukyvyn kannalta merkityksellistä. Koulutus, tiede, tutkimus- ja innovaatiotoiminta on nostettava etusijalle kaikessa toiminnassa, kun kehitetään ja uudistetaan suomalaista yhteiskuntaa ja sen toimintaedellytyksiä.

Korkeakouluille on luotava tutkimus- ja innovaatiomyönteinen toimintaympäristö, jossa eri alojen asiantuntijat voivat hyvillä toimintaedellytyksillä luoda ja jalostaa uutta tietoa.

Osaamisen, työelämän ja yhteiskunnan kehittämistä koskevien päätösten on perustuttava hallinnonalojen väliset rajat ylittävään politiikkaan.

OPETUSALAN AMMATTIJÄRJESTÖ OAJ

Hannele Louhelainen
erityisasiantuntija

Hanna Tanskanen
erityisasiantuntija